

Digitale autonomie in het MBO: van afhankelijkheid naar weerbaarheid

Lezing MBO-symposium UU 29 oktober 2025

Prof. dr. José van Dijck
Universiteit Utrecht

INTERVIEW

Programmeren heeft z'n langste tijd gehad: 'Als je over een jaar met de hand programmeert, ben je een dinosaurus'

In weinig beroepsgroepen is de invloed van kunstmatige intelligentie zo goed zichtbaar als onder codeerders en programmeurs. In de VS wordt al gesproken van een AI-apocalyps. Hoe zit dat in Nederland en hoe kijken Nederlandse programmeurs naar AI?

Laurens Verhagen en Serena Frijters

27 augustus 2025, 05:00

THE SHIFT

For Some Recent Graduates, the A.I. Job Apocalypse May Already Be Here

The unemployment rate for recent college graduates has jumped as companies try to replace entry-level workers with artificial intelligence.

By Kevin Roose

Reporting from San Francisco

May 30, 2025

Vragen:

- 1. In hoeverre moet het onderwijs (MBO) zich laten leiden door grote AI-narratieven van tech-bedrijven en tech-trends?**
- 2. Wat betekent de uitrol van AI-tools voor de autonomie van het onderwijs?**
- 3. Hoe kan het MBO reageren? Wat kan het MBO doen om leerlingen weerbaar en instellingen onafhankelijk te maken?**

Vraag 1:

In hoeverre moet het onderwijs (MBO) zich laten leiden door grote AI-narratieven van tech-bedrijven en tech-trends?

AI-narratieven en trends:

a. Over arbeidsmarkt en banen:

“AI vervangt het leeuwendeel van de banen”,

b. Over studenten en onderwijs:

“Studenten moeten snel AI integreren in hun werk”

c. Over invloed op het werk zelf:

“AI is beter, sneller en goedkoper in allerlei taken”

a. Over arbeidsmarkt en banen:

HOME > CARRIERE-HR > DE 'GODFATHER OF AI' ONTHULT WELKE BANEN HET VEILIGST ZIJN, EN IN WELKE SECTOREN VRIJ

De 'Godfather of AI' onthult welke banen het veiligst zijn, en in welke sectoren vrijwel iedereen wordt vervangen door kunstmatige intelligentie

Alice Tecotzky

🕒 17 jun 2025

Bill Gates: AI vervangt artsen en leraren binnen 10 jaar

NIEUWS ▾ MAGAZINE ▾ BLOG PODCAST ▾ PARTNERS OPLEIDINGEN

Artificial intelligence wordt banen-killer

[Home](#) » ING: accountants lopen bovengemiddeld risico op vervanging door AI

ING: accountants lopen bovengemiddeld risico op vervanging door AI

b. Over studenten en onderwijs:

Met Bloovi naar [Wereldexpo Japan](#) en [Simon Sinek in Amsterdam](#) [Conte](#)

Opinie: “We moeten dringend AI integreren in ons onderwijs”

TRENDS & INNOVATIE

 Door **Marnik D'Hoore** ⌚ Leestijd 2:18

Google for Education

Onze waarden Producten AI Hulpbronnen

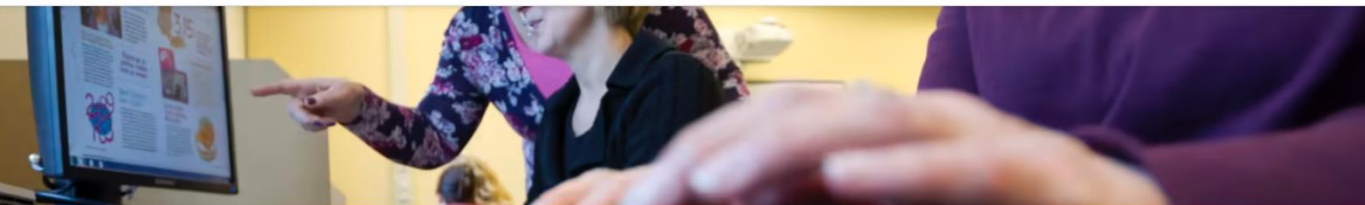
  Inlogge

Gemini biedt nu extra gegevensbescherming. [Chat met Gemini](#) om tijd te besparen, het leerproces te personaliseren en creativ

[Home](#) > AI voor het onderwijs

Onderwijs naar een hoger niveau tillen met AI

Google zet zich in om AI voor iedereen nuttig te maken, zowel in de klas als daarbuiten.

Home > Actueel > Verhalen > AI inzetten om regeldruk te verminderen: het loont

Deel deze pagina via:

Stel je vraag aan

Marloes
Keulemans

AI inzetten om regeldruk te verminderen: het loont

Gepubliceerd op: 27-05-2025

Hoe kan kunstmatige intelligentie of AI helpen de lan-
werkprocessen in zorgorganisaties hebben er baat bij
leverde veel concrete voorbeelden en praktische tips

Hoe AI agents werkdruk verminderen in een tijd van personeelstekorten

12 MRT , 14:57 • **ZAKELIJK**

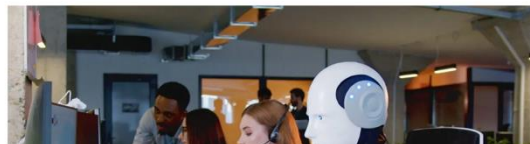
ITdaily.

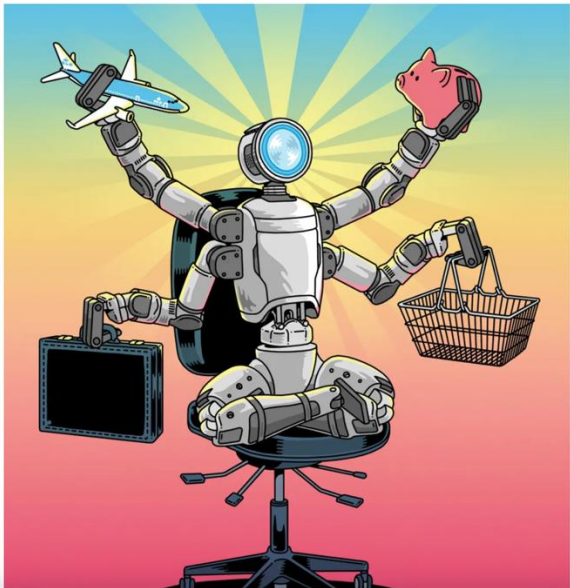
.beveiliging .business .cloud .datacenter .innovatie .netwerk .software .werkplek 🔍 ⚙️ be

ITdaily. Laatste nieuws software ai is vandaag al efficiënter en goedkoper

MIT: AI is vandaag al efficiënter en goedkoper in 23% van onze jobs

.software 23.01.'24 12:05 2 min Cédric Van Loon

ACHTERGROND

Grote bedrijven zetten fors in op AI, ondanks uitblijvend rendement op eerste pogingen

Kunstmatige intelligentie Na de lancering van ChatGPT riepen veel bedrijven AI uit tot strategische prioriteit. De eerste investeringen hebben weinig rendement opgeleverd, maar doorzetten lijkt onvermijdelijk. *NRC* vroeg vier Nederlandse multinationals naar hun investeringen en plannen met AI.

Daan van Lent

5 september 2025 • Leestijd 15 minuten

Technology

DEALBOOK | MARKETS | ECONOMY | ENERGY | MEDIA | **TECHNOLOGY** | PERSONAL TECH | SMALL BUSINESS | YOUR I

Philip Cheung for The New York Times

Big Tech Makes Cal State Its A.I. Training Ground

Spurred by titans like Amazon and OpenAI, California State wants to become the nation's "largest A.I.-empowered" university.

11h ago • By NATASHA SINGER and PHILIP CHEUNG

Maar het is nog niet overal hosanna. Vorige maand joeg onderzoek van het gerenommeerde MIT beleggers grote schrik aan. De universiteit in het Amerikaanse Boston concludeerde dat 95 procent van de onderzochte bedrijven nog geen enkel rendement had geboekt op AI-investeringen.

OPINIE

Opinie: Behoed kinderen voor het Trojaanse paard uit Silicon Valley

Google biedt scholen Gemini, de AI-variant van Google, zonder extra kosten aan. Een gevaarlijke ontwikkeling, want daarmee wordt het gebruik van AI bij kinderen genormaliseerd. En dat zou niet normaal moeten zijn.

Remco Pijpers 4 september 2025, 17:00

OPINIE

Dystopische voorspellingen over AI misleiden studiekeizers

AI Leren programmeren geen zin door de snelle opkomst van AI? Dat is te kort door de bocht, zien *Wouter van der Horst* en *Niels Kerssens*.

Niels Kerssens en **Wouter van der Horst**

22 september 2025 om 14:45 • Leestijd 2 minuten

Vraag 2:

Wat betekent de uitrol van AI-tools voor de digitale autonomie van het MBO-onderwijs?

- Individuele autonomie (bv leerlingen)**
- Professionele autonomie (bv leraren)**
- Institutionele autonomie (bv scholen)**
- Infrastructurele autonomie (bv onderwijssector)**

Kritische reflectie op de rol van AI voor het MBO:

- Leerling- en leraar centraal i.p.v. technologie centraal

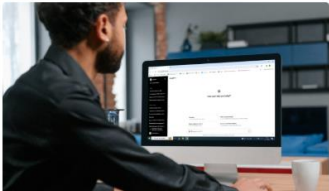
Thieme Meulenhoff

Voortgezet onderwijs Mbo Hbo NT2 Webshop Over ons

AI IN HET MBO: OMARMEN OF VERBIEDEN?

AI IN HET MBO: OMARMEN OF VERBIEDEN?

Meer en meer studenten gebruiken Artificial Intelligence (AI) – ook in het mbo. Zeker ChatGPT is razendpopulair. Iedereen in het onderwijs heeft wel een mening over dit gebruik, van ROC-docenten tot lerarenopleiders en opleidingsmanagers. Inclusief de gasten in de podcast 'Uit Liefde voor het Vak'. Wat zeggen zij over de rol van AI in het middelbaar

Kennisnet Onderwerpen ▾ Trends en opinie Onze tools

Uitleg | Artificial intelligence | po vo

Zo beïnvloedt AI het onderwijs en het curriculum

Kritische reflectie op de rol van AI voor het MBO: - waardengedreven i.p.v. technologiegedreven

- Privacy
- Autonomie
- Menselijkheid
- Diversiteit
- Transparantie
- Keuzevrijheid

Kritische reflectie op de rol van AI voor het MBO:

- mensgericht i.p.v. gericht op efficiëntie en outsourcing

Publieksversie | Mei 2025

AI en werk

Samen naar een werkende toekomst met AI

SER 75 1950 2025

Home Publicaties Actueel Thema's SER

Home / Adviezen / AI en werk

22-05-2025

SER-advies

Opkomst AI vereist mensgerichte implementatie en alert beleid

Artificiële intelligentie (AI) verandert onze economie, arbeidsmarkt en samenleving ingrijpend. Nieuwe AI-technologieën, zoals ChatGPT en autonome robots, worden steeds vaker ingezet in sectoren als zorg, logistiek, dienstverlening en onderwijs. Het benutten van AI biedt grote kansen, bijvoorbeeld voor het verhogen van de arbeidsproductiviteit en het terugdringen van werkdruk. Maar AI moet op een verantwoorde manier worden ingezet. Dat schrijft de SER in het advies 'AI en werk – Samen naar een werkende toekomst met AI'.

Kennisnet Onderwerpen Trends en opinie Onze tools Onderzoek

Home > Nieuws > SURF adviseert Microsoft 365 Copilot terug...

Nieuws | 15 september 2025

SURF adviseert Microsoft 365 Copilot terughoudend in te zetten vanwege privacyrisico's

SURF adviseert onderwijs- en onderzoekinstellingen terughoudend om te gaan met de inzet van Microsoft 365 Copilot. Dat is de conclusie van een nieuwe DPIA (Data Protection Impact Assessment) op Microsoft 365 Copilot. Ondanks dat er verbeteringen zijn doorgevoerd in de AI-toepassing, zijn niet alle risico's overtuigend aangepakt.

Basisschool "Antonius" Buggenum / 2015

Het mbo-spanningsveld – een vicieuze cirkel?

Big Tech >
push

mbo

<> **Bedrijfsleven**
pull

NLdigital

Vraag 3:

Hoe kan het MBO reageren? Wat kan het MBO doen om studenten digitaal weerbaar en instellingen digitaal onafhankelijk te maken?

a. Onderwijs + studenten onafhankelijk houden

- Focus op *kritische* digitale geletterdheid in het curriculum (bijvoorbeeld binnen het vak burgerschap)**

b. Inzetten op waarden-gedreven onderwijs

- Kritisch zijn op de invloed van Big Tech bij het SBB**

c. Coöperatie ipv competitie (binnen/tussen sectoren)

- Werk samen om infrastructurele autonomie te bereiken, *binnen* de sector en *tussen* sectoren (PO/VO, HO/WO), en met hulp van de MBO-Raad, Kennisnet en SURF**

EduGenAI

Platform voor **veilige en verantwoorde** toepassing van generatieve AI (GenAI) in het vervolgonderwijs.

Wat is open source?

Open source is een werkwijze waarbij de broncode van software vrij toegankelijk wordt gemaakt onder een licentie die het iedereen de materialen kan bekijken, kopiëren, verspreiden en bijdragen met suggesties voor verbetering aanbrengen.

Kennisnet

Onderwerpen ▾ Trends en opinie Onze tools Onderzoek Onze diensten Bijeenkomsten

Home > Nieuws > Instrument in de maak om pedagogische impact van onderwijstechnologie in kaart te brengen

Nieuws | 31 maart 2025

Instrument in de maak om pedagogische impact van onderwijstechnologie in kaart te brengen

Kennisnet en de Universiteit Utrecht ontwikkelen een instrument dat de pedagogische impact van onderwijstechnologie in beeld kan brengen. Aan PIO, het Pedagogisch Impact Onderzoek van onderwijstechnologie, werken ook lerarenopleidingen mee. Waar kunnen scholen straks hun voordeel mee doen?

Nationaal Onderwijslab AI

NOLAI is het nationale onderwijslab AI voor het basis, voortgezet en speciaal onderwijs van Nederland, gefinancierd door het Nationaal Groeifonds. In tientallen projecten op scholen door heel Nederland ontwikkelen, onderzoeken én implementeren we verand...
AI. Hierbij staat de samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven en overheid centraal.

SURF

Diensten ▾

Thema's ▾

Nieuws

Agenda

Over SURF

NIEUWS

[Home](#) > [Nieuws](#) > **SURF Zet Volgende Stap Met Nextcloud: Brede Interne Uitrol Als Alternatief Voor Big Tech**

SURF zet volgende stap met Nextcloud: brede interne uitrol als alternatief voor big tech

Na enkele positief verlopen pilots met Nextcloud – onder andere binnen SURF zelf en in samenwerking met het AlgoSoc-consortium – zet SURF een volgende stap. We rollen Nextcloud breed uit binnen de organisatie als aanvullend, open-sourceplatform naast de bestaande big tech-oplossingen die we gebruiken voor samenwerking en documentbeheer.

Digitale autonomie in het MBO: van afhankelijkheid naar weerbaarheid (maar niet in je eentje...)

nrc Mijn nieuws Podcasts

ESSAY

Lekker digitaal autonoom, maar wel in je eentje

Loskomen van Big Tech Hoe kun je als burger je digitale afhankelijkheid van Big Tech verminderen? Zijn de Europese alternatieven al een goede optie? Marloes de Koning ging een gewaagd experiment aan.

 Marloes de Koning

26 september 2025 • Leestijd 8 minuten

Dank u wel!

j.f.t.m.vanDijck@uu.nl